

Rolnummer 5313
Arrest nr. 142/2012 van 14 november 2012

A R R E S T

In zake : het beroep tot vernietiging van artikel 3 van de wet van 28 juli 2011 tot wijziging van de wet van 4 december 2007 betreffende de sociale verkiezingen van het jaar 2008, van de artikelen 2 en 3 van de wet van 28 juli 2011 tot wijziging van de wet van 4 december 2007 tot regeling van de gerechtelijke beroepen ingesteld in het kader van de procedure aangaande de sociale verkiezingen van het jaar 2008, en van artikel 2, vierde lid, van de wet van 28 juli 2011 tot bepaling van de drempel van toepassing voor de instelling van de ondernemingsraden of de vernieuwing van hun leden ter gelegenheid van de sociale verkiezingen van het jaar 2012, ingesteld door de Nationale Confederatie van het Kaderpersoneel (NCK) en anderen.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters M. Bossuyt en R. Henneuse, en de rechters E. De Groot, J.-P. Snappe, J.-P. Moerman, T. Merckx-Van Goey en F. Daoût, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter M. Bossuyt,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van het beroep en rechtspleging

Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 17 februari 2012 ter post aangetekende brief en ter griffie is ingekomen op 20 februari 2012, is beroep tot vernietiging ingesteld van artikel 3 van de wet van 28 juli 2011 tot wijziging van de wet van 4 december 2007 betreffende de sociale verkiezingen van het jaar 2008 (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 12 september 2011), van de artikelen 2 en 3 van de wet van 28 juli 2011 tot wijziging van de wet van 4 december 2007 tot regeling van de gerechtelijke beroepen ingesteld in het kader van de procedure aangaande de sociale verkiezingen van het jaar 2008 (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 12 september 2011) en van artikel 2, vierde lid, van de wet van 28 juli 2011 tot bepaling van de drempel van toepassing voor de instelling van de ondernemingsraden of de vernieuwing van hun leden ter gelegenheid van de sociale verkiezingen van het jaar 2012 (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 31 augustus 2011) door de Nationale Confederatie van het Kaderpersoneel (NCK), met zetel te 1030 Brussel, Lambermontlaan 171, de vzw « Inforcadre », met zetel te 1030 Brussel, Lambermontlaan 171, Herman Claus, wonende te 2060 Antwerpen, Wetstraat 51, Karim Amezouj, wonende te 1853 Strombeek-Bever, Strombeeklinde 106, Michel Barin, wonende te 4470 Saint-Georges, rue Basse Marquet 130, Serge Bodart, wonende te 5000 Namen, rue Jean Ciparisse 13, Erwin Boeynaems, wonende te 3900 Overpelt, Tennislaan 16, Marc Boone, wonende te 8310 Sint-Kruis (Brugge), Gemeneweideweg Noord 14, Vincent Borreman, wonende te 1730 Asse, Asbeekstraat 6, Alain Bosmans, wonende te 6120 Jamioulx, rue François Vandamme 46, Kris Boucquez, wonende te 9990 Maldegem, Jef Tinellaan 17, Frédéric Boulet, wonende te 7940 Cambron-Casteau, rue Notre-Dame 33, Jean Bours, wonende te 4960 Malmedy, rue Martin Legros 1c, Hugo Brausch, wonende te 9120 Kemzeke, Kleine Dauwstraat 16, Pierre Bulens, wonende te 1400 Nijvel, rue du Paradis 31A, François Carette, wonende te 1200 Brussel, Tramontanegaarde 16, Donato Castrignano, wonende te 6280 Gerpennes, rue du Sondage 6, Eric Cloet, wonende te 8510 Marke, Cannartstraat 54, Peter Comhaire, wonende te 2540 Hove, Patrijzenlaan 31, Jean-Marc Coos, wonende te 6850 Paliseul, route de Framont 29, Luc Cosijns, wonende te 1640 Sint-Genesius-Rode, Turkooislaan 39, Bernard Cremer, wonende te 9130 Kieldrecht, Laagland 1, Stephane Cunin, wonende te 5330 Maillen, rue de Lustin 11, Robert Cuvelier, wonende te 1150 Brussel, Grote Prijzenlaan 120, Frank Cuypers, wonende te 9840 De Pinte, Warande 16, Hendrik De Baenst, wonende te 9130 Kieldrecht, Wilgenlaan 16, Anne De Bremaecker, wonende te 6690 Salmchâteau (Vielsalm), rue du Vieux Château 12, Jos De Groef, wonende te 3090 Overijse, Annegijsboslaan 32, Jacques De Kegel, wonende te 9400 Ninove, Astridlaan 128, Paul De Paepe, wonende te 2140 Borgerhout, Sergeant De Bruynestraat 13, Greta De Vos, wonende te 9000 Gent, Muinkkaai 51A, Wim Deceuninck, wonende te 2820 Rijmenam, Zilverberklaan 46, Frank De Clercq, wonende te 9830 Sint-Martens-Latem, Vlieguit 41, Marie-Bernadette Degeye, wonende te 1933 Sterrebeek, Maurice Despretlaan 42, Marc Deladrière, wonende te 5310 Liernu, rue du Gros Chêne 86, Françoise Delflache, wonende te 1400 Nijvel, rue de l'Inradji 13, Christian Delhayé, wonende te 4500 Tihange, rue des Golettes 18, Philippe Demlenne, wonende te 1410 Waterloo, chaussée de Tervuren 124, Guy Demol, wonende te 5230 Pont-à-Celles, rue du May 14, Nicolas Deplus, wonende te 7022 Hyon, rue Houzeau 141, Hendrik Derweduwen, wonende te 9700 Oudenaarde, Ronsen Heerweg 5, Mia Dreesen, wonende te 3212 Pellenberg, Zavelstraat 18, Patrick Dumont, wonende te 3360 Korbeek-Lo, Nieuwstraat 52/A, Michel Drussart, wonende te 6210 Rêves, rue d'Égypte 18, Henri Fafchamps, wonende te 4820 Dison, rue Léopold 123, Cédric Georges, wonende te 5380 Novilles-les-Bois, rue Massart 13, Walter Gianessi, wonende te 6180 Courcelles, rue Verte 44, Xavier Godin, wonende te 7000 Bergen, avenue de Gaulle 77, Marc Grisard, wonende te 4053 Embourg, Voie de Liège 190, Georges Grosjean, wonende te

4260 Fallais, rue Saint-Sauveur 5, Carmen Havran, wonende te 5030 Gembloux, rue Gustave Masset 34, Philippe Hendrickx, wonende te 1180 Brussel, Papenkasteelstraat 54, Simonne Heusdains, wonende te 2400 Mol, Donk 96, Romano Hoofdman, wonende te 2440 Geel, Hollandsebaan 15/c, Réginald Hoorickx, wonende te 1050 Brussel, Italiëlaan 32/43, Fabrice Humblet, wonende te 7866 Ollignies, chaussée Victor Lampe 74, Claudine Hustin, wonende te L-2152 Luxemburg, rue Van Der Meulen 38, Geert Ide, wonende te 8020 Oostkamp, Siemenslaan 14, Mark Janquart, wonende te 1541 Sint-Pieters-Kapelle, Geraardsbergsestraat 10, Guido Janssens, wonende te 9051 Gent (Sint-Denijs-Westrem), Pieter Van Reysschootlaan 4, Johan Jeuris, wonende te 2390 Malle, Irislaan 7, Michel Joannes, wonende te 1180 Brussel, Overhemlaan 13, Irène Kleinherenbrink, wonende te 3130 Betekom, Onze Lieve Vrouwstraat 31, Gerda Lauwaert, wonende te 1440 Kasteelbrakel, rue aux Manettes 23, Bart Lauwers, wonende te 2840 Rumst, Pastoor Slegersstraat 7, Thomas L'Eglise, wonende te 1180 Brussel, Messidorlaan 43, Sabine Lelievre, wonende te 1330 Rixensart, rue Edouard Dereume 21, Didier Lemaire, wonende te 4470 Saint-Georges, rue Basse Marquet 130, Patrick Lesage, wonende te 1480 Tubeke, rue Try Haut 64, Alain Luypaert, wonende te 4577 Modave, Route de Limet 8D, Jo Maes, wonende te 1850 Grimbergen, Poddegemstraat 155, Renaud Mandelier, wonende te 7034 Bergen, Chemin Vert 45, Cécile Mathy, wonende te 4347 Voroux-Goreux, rue de Velroux 43, Serge Melisen, wonende te 4920 Aywaille, Allée des Epinoches 16, Raymond Michel, wonende te 6110 Montigny-le-Tilleul, rue du Grand Bry 10, Danny Mispelters, wonende te 3120 Tremelo, Emiel Dupontlaan 3, Martin Montuclard, wonende te 1000 Brussel, Helihavenlaan 7, Geneviève Moreas, wonende te 4520 Wanze, rue du Taillis 173C, John Ostermeyer, wonende te 2630 Aartselaar, Koekoekstraat 22, Giuseppe Palmeri, wonende te 5651 Tarcienne, rue Lumsonry-1ere Avenue 144, Willy Pauwels, wonende te 1982 Elewijt, Sweynbeerstraat 46, Francesco Perta, wonende te 1070 Brussel, Boerkozenstraat 31, Christina Pinana Lefebvre, wonende te 1930 Zaventem, Landbouwstraat 62, Ronny Polfliet, wonende te 9800 Deinze, Basiel de Craenestraat 6, Stefano Pratola, wonende te 1460 Itter, rue de Clabecq 17, Michel Quinet, wonende te 1420 Eigenbrakel, avenue du Champ de la Bloquerie 59, Marianne Reignier, wonende te 1400 Nijvel, rue du Panier Vert 35, Luc Rogghe, wonende te 8300 Knokke-Heist, Vlamingstraat 91/B, Geert Sabbe, wonende te 8820 Torhout, Warandestraat 14, Piet Schelfhout, wonende te 7700 Moeskroen, Vagevuurstraat 86, Jeroen Soogen, wonende te 3010 Kessel-Lo, Kerkstraat 81, Mark Sterckx, wonende te 2880 Hingene, Koningin Astridlaan 109, Dominique Swerts, wonende te 4577 Strée-lez-Huy, rue Freddy Terwagne 29G, Sandra Tondeur, wonende te 6183 Trazegnies, rue de Pont-à-Celles 128, Laurent Van Caneghem, wonende te 1160 Brussel, Joseph Chaudronlaan 97, Luc Van Den Bosch, wonende te 9140 Temse, Ruisstraat 92, Alain Van Den Steen, wonende te 4280 Hannuit, chemin des Dames 34, Daniel Van Haelst, wonende te 8420 Wenduine, Zeedijk 54A/O, Philippe Van Maele, wonende te 1040 Brussel, Vlieger Thieffrystraat 19, Olivier Vander Becken, wonende te 6150 Anderlues, Impasse des Viviers 22, Alain Vanhee, wonende te 1050 Brussel, Provooststraat 124, Mireille Vanheerentals, wonende te 2550 Kontich, Kauwlei 44, Jacques Vanhuysse, wonende te 9220 Hamme, Bunt 11, Bernard Verdoncq, wonende te 7971 Basècles (Beloeil), rue Perche à l'Oiseau 28, Ivo Verheghe, wonende te 9140 Temse, Kapelstraat 145, Patrick Verschueren, wonende te 2940 Hoevenen, Akkerstraat 45, Koen Vertongen, wonende te 2980 Zoersel, Schriekbos 32, Sophie Volmer, wonende te 1200 Brussel, Théodore Decuypersstraat 283, Hilde Willekens, wonende te 9051 Gent, Witbakkerstraat 14, Joël Wilmot, wonende te 1050 Brussel, Ter Kamerenboslaan 66, Geert Wittemans, wonende te 3128 Tremelo (Baal),

Beulkenstraat 35, Jean-Marie Zeebergh, wonende te 6860 Ebly, rue Saint-Martin 89, en Patrick Zoetardt, wonende te 1400 Nijvel, Allée Fonds Avaux 7.

De Ministerraad heeft een memorie ingediend en de verzoekende partijen hebben een memorie van antwoord ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 11 oktober 2012 :

- zijn verschenen :

. Mr. H. Buysens en Mr. T. Van de Calseyde, *loco* Mr. G. Van Reusel, advocaten bij de balie te Antwerpen, voor de verzoekende partijen;

. Mr. V. Pertry, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers T. Merckx-Van Goey en J.-P. Moerman verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *In rechte*

- A -

Wat de tijdigheid van het verzoekschrift betreft

A.1.1. De Ministerraad voert aan dat het beroep tot vernietiging niet ontvankelijk is wegens laattijdigheid, omdat de grieven zijn gericht tegen aspecten die niet voor het eerst door de bestreden bepalingen zijn vastgesteld, of die door de bestreden bepalingen slechts zijn gewijzigd. Die aspecten zouden hun oorsprong vinden in de herstellwet van 22 januari 1985 houdende sociale bepalingen. De wetten van 28 juli 2011 zouden op geen enkele manier de regeling inzake verkiezingen of (het gebrek aan) gewaarborgde vertegenwoordiging van kaderleden in de ondernemingsraad (hierna : OR) of in het comité voor preventie en bescherming op het werk (hierna : CPBW) hebben gewijzigd ten opzichte van de sociale verkiezingen van 2008. Te dezen zouden de middelen gericht zijn tegen niet-gewijzigde bepalingen uit de Wet Sociale Verkiezingen 2008.

A.1.2. Volgens de verzoekende partijen zijn de middelen gericht tegen wetsbepalingen van 28 juli 2011, die in het *Belgisch Staatsblad* zijn gepubliceerd op 31 augustus respectievelijk 12 september 2011. Aangezien het verzoekschrift ter post is afgegeven op 17 februari 2012, zou het verzoekschrift dus ontvankelijk zijn.

Het beroep zou wel degelijk tegen die bepalingen zijn gericht, aangezien de vroegere bepalingen die door de nieuwe bepalingen zouden zijn overgenomen, uitdrukkelijk bepaalden dat zij enkel betrekking hadden op de sociale verkiezingen van 2008. Het zou slechts door het nieuwe wetgevende optreden zijn dat die bepalingen van toepassing worden gemaakt op de sociale verkiezingen van 2012. Dat de inhoud van de nieuwe wetgeving

grotendeels overeenkomt met die van de Wet Sociale Verkiezingen 2008, zou daarbij irrelevant zijn, aangezien elke overname van vroegere wetgeving de wil van de wetgever te kennen geeft om opnieuw wetgevend op te treden.

Wat het belang van de verzoekende partijen betreft

A.2.1. De Ministerraad voert tevens aan dat de verzoekende partijen niet over het rechtens vereiste belang zouden beschikken. Uit een eventuele vernietiging van de bestreden bepalingen zou immers slechts voortvloeien dat de vroegere regeling herleeft. Aangezien die regeling inzake de vertegenwoordiging van kaderleden in de OR en in het CPBW identiek waren aan de thans bestreden regeling, zou die vernietiging de verzoekende partijen bijgevolg geen voordeel kunnen opleveren. Hun situatie zou er zelfs op achteruit gaan, aangezien na een vernietiging zij geen enkele vertegenwoordiging in de OR meer zouden hebben.

Bovendien voert de Ministerraad aan dat, aangezien de verzoekende partijen niet de sociale verkiezingen van 2012 willen hinderen, maar enkel beogen dat de door hen aangeklaagde discriminatie tegen de daarop volgende sociale verkiezingen zou zijn weggewerkt, zij enkel een toekomstig belang hebben, maar geen belang bij de vernietiging van de bestreden bepaling. In de toekomst zal het onderscheid waarover de verzoekende partijen zich beklagen, volgens de Ministerraad niet meer bestaan, aangezien het eenheidsstatuut dat krachtens het arrest van het Hof nr. 125/2011 klaar moet zijn voor 8 juli 2013, de arbeiders en de bedienden, met inbegrip van de kaderleden, gelijk zal behandelen.

Tot slot voert de Ministerraad aan dat het gebrek aan belang van de verzoekende partijen wordt aangetoond door het feit dat zij in het verleden niet zijn opgekomen tegen de uitslag van de sociale verkiezingen, bijvoorbeeld door een exceptie van ongrondwettigheid op te werpen.

A.2.2. De verzoekende partijen betwisten dat door een vernietiging de vroegere regeling zou herleven. Het toepassingsgebied van die bepalingen was immers beperkt tot de sociale verkiezingen van 2008; die bepalingen zijn thans uit de rechtsorde verdwenen en kunnen behoudens nieuw wetgevend optreden niet herleven. De vernietiging zou de verzoekende partijen overigens niet kunnen benadelen, aangezien het beroep tot vernietiging slechts gericht is tegen de bestreden bepalingen in zoverre die niet voorzien in een aparte vertegenwoordiging van kaderleden in het CPBW. Bovendien zou de vaststelling van een ongrondwettige lacune de wetgever verplichten tot nieuw wetgevend optreden en zou een dergelijk arrest kunnen worden aangewend in een vordering tot schadevergoeding.

De verzoekende partijen preciseren dat zij het verloop van de sociale verkiezingen van 2012 niet hebben willen verstoren door naast de vernietiging tevens de schorsing van de bestreden bepalingen te vorderen. Hieruit zou evenwel niet mogen worden afgeleid dat de verzoekende partijen zich neerleggen bij de discriminaties die in de bestreden bepalingen vervat zijn. Het Hof mag volgens de verzoekende partijen geen rekening houden met het gevolg dat tegen 8 juli 2013 moet worden gegeven aan zijn arrest nr. 125/2011, aangezien die datum na de vermoedelijke datum van de uitspraak in het onderhavige beroep valt, zodat het belang van de verzoekende partijen nog actueel is op het ogenblik van de uitspraak door het Hof.

Uit de afwezigheid van een betwisting van de uitslag van de vorige sociale verkiezingen mag volgens de verzoekende partijen niet worden afgeleid dat zij thans geen belang hebben om de discriminaties vervat in de bestreden bepalingen te betwisten. Die discriminaties zullen immers, gelet op de ambitie van de bestreden bepalingen, voor onbepaalde tijd van toepassing zijn, zodat zij ook bij alle volgende sociale verkiezingen hun uitwerking zullen hebben. Bovendien beschikt het CPBW de laatste jaren over steeds meer bevoegdheden.

Wat het gebrek aan uiteenzetting van de middelen of het gebrek aan grieven betreft

A.3.1. De Ministerraad betoogt dat het beroep gedeeltelijk onontvankelijk is, in zoverre het niet enkel is gericht tegen specifiek aangeduide wetsbepalingen, maar tevens tegen « alle andere artikelen van de wet waarvan de ongrondwettigheid zou voortvloeien uit de hierna aangevoerde middelen ». Die aanduiding zou onvoldoende nauwkeurig zijn. Bovendien zouden enkel grieven worden ontwikkeld tegen de specifiek aangeduide wetsbepalingen, maar niet tegen die andere bepalingen.

A.3.2. De verzoekende partijen wijzen erop dat zij in het verzoekschrift *in extenso* de bestreden wetsbepalingen hebben vermeld, alsmede de middelen en de grieven die zij tegen die bepalingen richten.

Wat het eerste middel betreft

A.4. In hun eerste middel voeren de verzoekende partijen aan dat de bestreden bepalingen de artikelen 10, 11 en 23 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met de artikelen 6, 22 en 36 van het Herziene Europees Sociaal Handvest en met de artikelen 2 en 5 van het binnen de Internationale Arbeidsorganisatie gesloten Verdrag nr. 154 van 19 juni 1981 betreffende de bevordering van het collectief onderhandelen, schenden, doordat zij een discriminatie zouden inhouden tussen kaderleden en andere personeelscategorieën, aangezien de kaderleden niet over een aparte vertegenwoordiging in het CPBW beschikken. Het middel valt uiteen in vier onderdelen.

Ten aanzien van het eerste onderdeel

A.5.1. In het eerste onderdeel beroepen de verzoekende partijen zich op de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. Zij zetten uiteen dat de kaderleden door artikel 14, § 1, 3°, van de Wet Organisatie Bedrijfsleven als een aparte personeelscategorie worden aangewezen, dit aan de hand van vier criteria : het gaat om een bediende, die geen deel uitmaakt van het leidinggevend personeel, maar wel een hogere functie bekleedt in het bedrijf, waarvoor doorgaans een hoger diploma of een gelijkwaardige beroepservaring is vereist.

Zij zetten tevens uiteen dat in de OR vier personeelscategorieën afzonderlijk vertegenwoordigd zijn, te weten de arbeiders, de bedienden, de kaderleden en de jeugdige werknemers. In het CPBW zijn daarentegen slechts drie personeelscategorieën afzonderlijk vertegenwoordigd, te weten de arbeiders, de bedienden en de jeugdige werknemers. De arbeiders en de bedienden zijn steeds afzonderlijk vertegenwoordigd, terwijl de jeugdige werknemers respectievelijk de kaderleden enkel recht hebben op een afzonderlijke vertegenwoordiging indien het bedrijf minstens 25 jeugdige werknemers respectievelijk 15 kaderleden tewerkstelt. Voor de verkiezing van de OR worden kaderleden in dat geval op aparte kieslijsten verkozen, terwijl zij voor de verkiezing van het CPBW worden toegevoegd aan de kieslijsten van de bedienden. Ook een apart kiescollege voor kaderleden kan enkel bestaan voor de OR, niet voor het CPBW.

Hieruit volgt volgens de verzoekende partijen dat de bestreden bepalingen slechts rechten toekennen aan de kaderleden en hun representatieve organisaties in het kader van de verkiezing van de OR. Er zou niet zijn voorzien in dergelijke rechten voor de verkiezing van het CPBW.

A.5.2. Volgens de verzoekende partijen zouden de onderscheiden personeelscategorieën worden gekenmerkt door het feit dat zij elk over eigen specifieke belangen ten opzichte van de andere personeelscategorieën beschikken. Dit zou ook de reden zijn waarom de wetgever het nodig heeft geacht om in een afzonderlijke vertegenwoordiging te voorzien, zij het dat die vertegenwoordiging voor jeugdige werknemers en voor kaderleden gekoppeld is aan representativiteitsvoorwaarden. Indien kaderleden geen aparte vertegenwoordiging zouden hebben, zouden zij in de verhouding werknemer-werkgever worden geplet tussen hamer en aambeeld. Zij zouden zowel ten aanzien van de werkgever als ten aanzien van het uitvoerend personeel verantwoordelijkheid dragen. Zij zouden overigens over een grotere autonomie beschikken dan de andere bedienden.

A.5.3. De verzoekende partijen geven toe dat het gehanteerde criterium van onderscheid objectief is, aangezien het behoren tot de ene of de andere personeelscategorie afhangt van wettelijk bepaalde, objectieve criteria.

A.5.4. Daarentegen zou er geen redelijke verantwoording bestaan voor het bestreden onderscheid. Er valt volgens de verzoekende partijen niet te verantwoorden waarom de wetgever, enerzijds, de arbeiders, de bedienden, de jeugdige werknemers en de kaderleden als aparte personeelscategorieën beschouwt, maar, anderzijds, één van die categorieën uitsluit van de aparte vertegenwoordiging in het CPBW. Ook de kaderleden zouden immers een aparte socio-professionele groep met een specifieke plaats in de onderneming uitmaken, zodat ook zij in het CPBW zou moeten zijn vertegenwoordigd. De kaderleden zouden in veel ondernemingen mee instaan voor de implementatie van het veiligheids- en welzijnsbeleid, zodat hun afzonderlijke vertegenwoordiging in het CPBW van belang is, mede gelet op hun bemiddelende rol tussen de werkgever en de overige werknemers. Voorts zou het CPBW een essentiële schakel zijn in het geheel van paritaire overlegorganen, beantwoordend aan de zorg van de wetgever om een welzijnsbeleid in de onderneming in te

richten. Volgens de verzoekende partijen is het CPBW wel beleidsbepalend in een onderneming, terwijl de bevoegdheden van de OR hem niet toelaten om op het economische beleid van de werkgever te wegen.

De verzoekende partijen betogen dat de uitsluiting van de kaderleden vandaag de dag des te meer klemt, aangezien de bevoegdheden van het CPBW almaar worden uitgebreid. Zelfs indien het in 1985 niet nodig was om de kaderleden een aparte vertegenwoordiging te geven in het CPBW, is die verantwoording volgens hen niet meer aanwezig. Thans is dat comité immers bevoegd voor al wat onder de ruime noemer « welzijn » valt, met inbegrip van de psychosociale belasting die door het werk wordt veroorzaakt. Recente wetgeving heeft ook pesten op het werk toegevoegd aan de bevoegdheden van het CPBW. De positie van de kaderleden zou op dit vlak fundamenteel verschillend zijn van de positie van de overige personeelscategorieën. Indien het bedrijf geen OR heeft, is het CPBW bovendien bevoegd om van de werkgever de economische en financiële basisinformatie te ontvangen met betrekking tot het statuut en de concurrentiepositie van de onderneming, haar productie en productiviteit en haar toekomstprogramma. Indien er geen OR en geen vakbondsvertegenwoordiging is, is het CPBW tevens bevoegd inzake nachtprestaties, collectief ontslag, overdracht van de onderneming, de invoering van nieuwe technologieën en de invoering van nieuwe arbeidsregelingen. In ondernemingen die minder dan honderd, maar meer dan vijftig werknemers tellen, wordt overigens geen OR verkozen, maar oefent het CPBW de bevoegdheden van de OR uit.

A.6.1. Volgens de Ministerraad beschikt de wetgever *in casu* over een discretionaire bevoegdheid, zodat het Hof enkel een kennelijk onredelijke maatregel vermag af te keuren. In het economisch en sociaal beleid zou hij immers over een ruime beleidsvrijheid beschikken. Bijgevolg zou het Hof niet mogen nagaan of de doelstelling van de wetgever op een andere manier had kunnen worden bereikt.

A.6.2. Volgens de Ministerraad heeft de wetgever de kaderleden nooit als een volwaardige en volledig onderscheiden personeelscategorie erkend. Dit heeft ermee te maken dat het zeer moeilijk is een objectief af te bakenen definitie van het begrip « kaderlid » te geven. Uit de wettelijke definitie zelf van dat begrip zou overigens blijken dat de kaderleden tot de categorie van de bedienden blijven behoren. Behoudens de aparte vertegenwoordiging in de OR zouden de kaderleden dus niet vergelijkbaar zijn met de bedienden, maar ermee te vereenzelvigen zijn.

A.6.3. Volgens de Ministerraad hebben de kaderleden wel onderscheiden belangen op het niveau van de OR, maar niet op het niveau van het CPBW. Bij de invoering, in 1985, van de afzonderlijke vertegenwoordiging voor kaderleden in de OR, diende de wetgever een moeilijk evenwicht te zoeken tussen de eisen van de werknemersvertegenwoordigers en die van de werkgeversvertegenwoordigers. Het statuut van kaderlid werd enkel aanvaard voor de collectieve arbeidsbetrekkingen, niet voor de individuele arbeidsbetrekkingen. Binnen de collectieve arbeidsbetrekkingen eisten de werknemersorganisaties dat een aparte vertegenwoordiging van kaderleden niet ten koste mocht gaan van het normaal toe te kennen aantal mandaten aan arbeiders, bedienden en jeugdige werknemers. De werkgeversorganisaties waren van mening dat de kaderleden niet in de OR en het CPBW moesten worden vertegenwoordigd, maar dat zij een onderscheiden kaderraad dienden te krijgen. Bovendien mocht volgens hen het aantal mandatarissen dat bescherming zou genieten tegen ontslag, niet toenemen. Volgens de Ministerraad is de toen uitgewerkte regeling, waarbij de kaderleden wel in de OR, maar niet in het CPBW werden vertegenwoordigd, het best mogelijke compromis.

A.6.4. Daarnaast wijst de Ministerraad erop dat de bijzondere positie van kaderleden tot die regeling beperkt is gebleven. Voor geen enkele andere regelgeving werd nadien voor kaderleden nog een van de bedienden afzonderlijke regeling uitgewerkt. Zo heeft de Nationale Confederatie van het Kaderpersoneel niet de bevoegdheid om cao's te sluiten, bestaat er geen afzonderlijke vakbondsafvaardiging voor kaderleden en beschikken zij niet over aparte paritaire comités. Een apart statuut zou overigens problematisch zijn, nu er geen goede criteria voorhanden zijn om de kaderleden te onderscheiden van de overige bedienden. De Ministerraad wijst er overigens op dat de specifieke regeling voor de kaderleden als een anomalie in het Belgische stelsel van collectieve arbeidsverhoudingen wordt beschouwd.

A.6.5. De Ministerraad wijst er ook op dat de kaderleden niet uitgesloten zijn van vertegenwoordiging in het CPBW, aangezien zij zich kandidaat kunnen stellen op de lijst van de bedienden. De werknemersorganisaties zouden overigens in hun structuren plaatsen voorbehouden voor het kaderpersoneel. Daarnaast wijst de

Ministerraad erop dat een personeelsvertegenwoordiger wordt geacht het personeel te vertegenwoordigen, niet alleen zijn kiezers.

A.6.6. Volgens de Ministerraad is een vertegenwoordiging van de kaderleden in het CPBW overigens niet nodig, gelet op de bevoegdheden van dat comité. Ten aanzien van de bevoegdheden van het CPBW, die alle met welzijn te maken hebben, zouden de belangen van de kaderleden niet fundamenteel verschillend zijn van die van de bedienden. In zoverre de jeugdige kaderleden onderscheiden belangen zouden hebben, zouden zij kunnen opkomen op de lijsten van de jeugdige werknemers.

A.6.7. Wat de hypothese betreft van de informatie die bij gebreke aan OR of bij gebreke aan OR en vakbondsvertegenwoordiging aan het CPBW wordt verstrekt, wijst de Ministerraad erop dat die hypothese zich slechts kan voordoen in ondernemingen met meer dan vijftig maar minder dan honderd werknemers. Indien een dergelijke onderneming vijftien kaderleden of meer telt, het minimum om in de OR aanspraak te maken op een afzonderlijke vertegenwoordiging, zouden zij volgens de Ministerraad probleemloos worden verkozen op de lijsten van de bedienden.

A.6.8. Tot slot wijst de Ministerraad erop dat het toekennen van bijkomende rechten aan een aparte categorie van personeelsleden, hetgeen het gevolg zou zijn van een arrest waarin het Hof *in casu* een ongrondwettigheid zou vaststellen, zou ingaan tegen de rechtspraak waarin het Hof de wetgever verplicht om het onderscheid tussen verschillende categorieën van werknemers, met name arbeiders en bedienden, weg te werken.

A.7.1. De verzoekende partijen wijzen erop dat de Ministerraad nalaat om alle stappen van de toets aan het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie uit te voeren. De Ministerraad zou niet hebben aangegeven welke doelstelling voorhanden is om het gewraakte onderscheid te rechtvaardigen. Volgens de verzoekende partijen heeft dit ermee te maken dat er geen legitieme doelstelling voorhanden is. De proportionaliteitstoets zou vervolgens nutteloos zijn, aangezien de evenredigheid van de maatregel dient te worden aangetoond ten aanzien van de door de wetgever nagestreefde doelstelling.

A.7.2. In zoverre de argumentatie van de Ministerraad erop zou neerkomen dat er geen schending is omdat er geen volwaardig sociaal statuut voor kaderleden bestaat, wijzen de verzoekende partijen erop dat het onvolkomen statuut precies het probleem is. De verwijzing naar arrest nr. 125/2011 van het Hof zou evenmin pertinent zijn, aangezien dat arrest betrekking had op individuele arbeidsverhoudingen, maar volledig losstaat van de vertegenwoordiging in collectieve overlegorganen.

Ook de standpunten van de werkgevers- en werknemersorganisaties ten tijde van het uitwerken van de vertegenwoordiging van kaderleden in de OR zijn niet pertinent, aangezien die standpunten uit 1985 dateren en bijgevolg hun relevantie verloren hebben voor de rechtvaardiging van een maatregel die uit 2011 dateert. Die verwijzing zou overigens aantonen dat de wetgever geen legitieme doelstelling nastreefde, maar veeleer de sterkste sociale partners hun zin gaf. De omstandigheid dat een discriminatie berust op een compromis, zou overigens niet van dien aard zijn dat die discriminatie wordt gerechtvaardigd.

A.7.3. Ten onrechte betoogt de Ministerraad volgens de verzoekende partijen dat er sinds 1985 geen wetgevende initiatieven meer zijn geweest om de positie van de kaderleden te verbeteren. Zij verwijzen als voorbeeld naar vier wetsvoorstellen die beoogden de kaderleden de mogelijkheid te geven om collectieve arbeidsovereenkomsten af te sluiten.

A.7.4. Eveneens ten onrechte betoogt de Ministerraad volgens de verzoekende partijen dat *anno* 2012 de bevoegdheden van het CPBW beperkt zijn tot welzijnsmateries. In vele gevallen zou het CPBW immers de rol van de OR en van de vakbondsafvaardiging overnemen. Dat comité kan werkelijk beleidsbepalend zijn, in tegenstelling tot de OR. Zelfs voor welzijnsmateries zou de rol van het kaderpersoneel overigens belangrijk zijn, aangezien de kaderleden vaak instaan voor de implementatie van het veiligheids- en welzijnsbeleid.

A.7.5. Ook uit de te vage definitie van het begrip « kaderlid » zou de Ministerraad geen argument mogen putten. Die vaagheid was immers in 1985 geen beletsel om aan de kaderleden een afzonderlijke vertegenwoordiging in de OR toe te kennen. Bovendien is de wettelijke definitie thans gepreciseerd door een uitvoerige rechtspraak.

Ten aanzien van het tweede onderdeel

A.8. In het tweede onderdeel beroepen de verzoekende partijen zich op artikel 23 van de Grondwet, in zoverre dat een recht toekent op informatie, overleg en collectief onderhandelen. De wetgever dient volgens hen bij het concretiseren van die grondrechten erover te waken dat die rechten in gelijke mate toekomen aan alle rechtsonderhorigen die zich in vergelijkbare situaties bevinden. Door te voorzien in afzonderlijke kieslijsten, de vorming van aparte kiescolleges en de aparte kandidaturen voor arbeiders, bedienden en jeugdige werknemers voor de verkiezing van het CPBW, maar de kaderleden hiervan uit te sluiten, zou de wetgever artikel 23 van de Grondwet ten aanzien van die categorie van personen hebben geschonden. Het recht op informatie moet alle categorieën van werknemers immers in staat stellen om zich een correct beeld te vormen van de toestand van de onderneming en van hun positie. De beste manier voor een personeelscategorie om aan de nodige informatie te geraken, zou erin bestaan dat zij deel uitmaakt van de collectieve overlegorganen. Doordat de kaderleden geen gewaarborgde vertegenwoordiging in het CPBW hebben, zouden zij niet in dezelfde mate informatie ontvangen als de bedienden, de arbeiders en de jeugdige werknemers.

A.9. Volgens de Ministerraad hebben de bestreden bepalingen niets uit te staan met het recht op collectief onderhandelen, aangezien die term refereert aan het geformaliseerde cao-overleg. Enkel het recht op informatie en het recht op overleg zouden *in casu* bijgevolg relevant zijn.

Het recht op informatie en het recht op overleg hebben volgens de Ministerraad geen directe werking, gelet op de uitdrukkelijke wil van de Grondwetgever. Zij zouden slechts *standstill*-werking hebben, hetgeen inhoudt dat de wetgever geen afbreuk mag doen aan het recht dat wordt gewaarborgd in de wetgeving die van toepassing was op de dag waarop artikel 23 van de Grondwet in werking is getreden. Het zou de wetgever enkel verboden zijn om maatregelen te nemen die een aanzienlijke achteruitgang zouden betekenen van het in artikel 23 van de Grondwet gewaarborgde recht, maar zou hem niet de bevoegdheid ontzeggen om te oordelen hoe dat recht op de meest adequate wijze dient te worden gewaarborgd.

Bovendien zou het Hof de *standstill*-werking tot op heden slechts voor drie in artikel 23, derde lid, van de Grondwet vermelde aspecten hebben aanvaard, te weten het recht op sociale bijstand, het recht op de bescherming van een gezond leefmilieu en het recht op rechtsbijstand.

Ook zou de bestreden wetgeving geen achteruitgang ten opzichte van het vroegere beschermingsniveau inhouden, aangezien zij inhoudelijk identiek is aan een regeling die sinds 1985 inhoudelijk ongewijzigd is. Bijgevolg kan zij geen aanzienlijke achteruitgang inhouden van de bescherming van het recht op informatie en overleg zoals dat werd gewaarborgd in 1994. Voorts zou artikel 23 van de Grondwet niet vereisen dat elke individuele werknemer toegang heeft tot de overlegorganen.

A.10. Volgens de verzoekende partijen is het recht op collectieve onderhandelingen wel degelijk in het geding, aangezien dat recht betrekking zou hebben op elke onderhandeling die kan leiden tot niet-bindende adviezen, voorstellen en aanbevelingen.

De vraag naar de directe werking van artikel 23 van de Grondwet zou overigens irrelevant zijn, aangezien de wetgever al uitvoering zou hebben gegeven aan het recht op informatie, overleg en collectieve onderhandelingen, zij het op discriminerende wijze. Die discriminatie zou als gevolg hebben dat het recht op informatie, overleg en collectief onderhandelen ten aanzien van de verzoekende partijen is geschonden.

Ten aanzien van het derde onderdeel

A.11. In het derde onderdeel beroepen de verzoekende partijen zich op de artikelen 6, 22 en 36 van het Herziene Europees Sociaal Handvest, in samenhang gelezen met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. Zij voeren aan dat artikel 6 van het Herziene Europees Sociaal Handvest de verdragsluitende partijen verplicht om het recht op collectief onderhandelen te waarborgen, dat artikel 22 van hetzelfde Handvest de verdragsluitende partijen verplicht het recht om deel te nemen aan de vaststelling en de verbetering van de werkomstandigheden en de werkomgeving binnen de onderneming te bevorderen en dat artikel 36 van hetzelfde Handvest de verdragsluitende partijen verplicht om de in het Handvest vervatte rechten te erkennen zonder onderscheid gebaseerd op ras, kleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of sociale herkomst, gezondheid, het behoren tot een nationale minderheid, de geboorte of elke andere situatie.

Hoewel de wetgever in dit kader over enige beleidsvrijheid beschikt, zou de omstandigheid dat de kaderleden niet rechtstreeks deelnemen aan het sociaal overleg binnen het CPBW, een schending van die bepalingen inhouden, aangezien de vaststelling en de verbetering van de werkomstandigheden en de werkomgeving binnen de onderneming precies binnen dat CPBW worden besproken.

A.12. De Ministerraad betoogt dat de bestreden bepalingen niets uit te staan hebben met het recht op collectief onderhandelen, zoals gewaarborgd bij artikel 6 van het Herziene Europees Sociaal Handvest. Die term zou gereserveerd zijn voor het geformaliseerde cao-overleg, dat noch binnen de OR, noch binnen het CPBW zou geschieden. Voor het overige zou het derde onderdeel samenvallen met het eerste onderdeel, zodat het om dezelfde redenen ongegrond zou zijn.

Ten aanzien van het vierde onderdeel

A.13. In het vierde onderdeel beroepen de verzoekende partijen zich op de artikelen 2 en 5 van het binnen de Internationale Arbeidsorganisatie gesloten Verdrag nr. 154 van 19 juni 1981 betreffende de bevordering van het collectief onderhandelen, in samenhang gelezen met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. Volgens hen vloeit uit de combinatie van die bepalingen voort dat de Belgische overheid verplicht is om maatregelen te nemen teneinde het collectief onderhandelen, zowel op sectoraal niveau als op bedrijfsniveau, te promoten. Het zou daarbij gaan om alle groepen van werknemers in alle nijverheidstakken.

De wetgever zou in strijd met die bepalingen hebben gehandeld door de kaderleden niet de mogelijkheid te geven om als afzonderlijke personeelscategorie zitting te nemen in en deel te nemen aan het sociaal overleg voor de aangelegenheden waarvoor het CPBW bevoegd is.

A.14. De Ministerraad betoogt dat de bestreden bepalingen niets uit te staan hebben met het recht op collectief onderhandelen, zoals gewaarborgd bij de artikelen 2 en 5 van het binnen de Internationale Arbeidsorganisatie gesloten Verdrag nr. 154 van 19 juni 1981 betreffende de bevordering van het collectief onderhandelen. Die term zou gereserveerd zijn voor het geformaliseerde cao-overleg, dat noch binnen de OR, noch binnen het CPBW zou geschieden. Voor het overige zou het vierde onderdeel samenvallen met het eerste onderdeel, zodat het om dezelfde redenen ongegrond zou zijn.

Wat het tweede middel betreft

A.15. In hun tweede middel voeren de verzoekende partijen aan dat de bestreden bepalingen de artikelen 10, 11 en 23 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met de artikelen 6, 21, 29 en 36 van het Herziene Europees Sociaal Handvest en met de artikelen 2 en 5 van het binnen de Internationale Arbeidsorganisatie gesloten Verdrag nr. 154 van 19 juni 1981 betreffende de bevordering van het collectief onderhandelen, schenden, doordat kaderleden in de ondernemingen waarin een OR wordt opgericht of vernieuwd zonder sociale verkiezingen, geen afzonderlijke vertegenwoordiging hebben in de OR, aangezien in ondernemingen waarin gemiddeld minder dan honderd, maar meer dan vijftig werknemers werken het CPBW zitting neemt als OR. Het middel valt uiteen in vier onderdelen.

Ten aanzien van het eerste onderdeel

A.16.1. In het eerste onderdeel beroepen de verzoekende partijen zich op de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. Zij zetten uiteen dat in ondernemingen die ten minste vijftien kaderleden tewerkstellen, de kaderleden recht hebben op een afzonderlijke vertegenwoordiging in de OR. De wetgever zou immers hebben geoordeeld dat de kaderleden een afzonderlijke socio-professionele groep uitmaken, die een specifieke plaats inneemt in de onderneming en die wat haar organisatie en haar belangen betreft, duidelijk onderscheiden is van de overige categorieën van werknemers.

In ondernemingen die gewoonlijk ten minste vijftig, maar minder dan honderd werknemers tewerkstellen, zouden de kaderleden daarentegen geen afzonderlijke vertegenwoordiging in de OR hebben. In dergelijke ondernemingen wordt de OR immers opgericht zonder verkiezingen. De personeelsafvaardiging in de OR bestaat in dat geval uit de personeelsafgevaardigden die zijn verkozen voor het CPBW, dat in voorkomend geval

apart zitting neemt als OR. Aangezien de kaderleden echter geen aparte vertegenwoordiging in het CPBW hebben, hebben zij in dat geval ook geen afzonderlijke vertegenwoordiging in de OR.

A.16.2. De verzoekende partijen verwijzen naar hun uiteenzetting van het eerste onderdeel van het eerste middel voor wat de vergelijkbaarheidstoets en de objectiviteit van het criterium van onderscheid betreft.

A.16.3. Zij betogen dat het gewraakte onderscheid niet redelijkerwijze kan worden verantwoord. De belangen die verantwoord worden dat de kaderleden over een afzonderlijke verantwoording in de OR beschikken, gelden evenzeer bij ondernemingen die gemiddeld meer dan vijftig, maar minder dan honderd personeelsleden tewerkstellen. De OR heeft in dergelijke ondernemingen immers exact dezelfde bevoegdheden als een OR die wordt opgericht of vernieuwd na sociale verkiezingen. Overigens zou nergens uit blijken dat de wetgever met het gewraakte onderscheid een specifieke doelstelling voor ogen had.

A.17.1. Volgens de Ministerraad streefde de wetgever, die met de herstellwet van 22 januari 1985 bepaalde dat in ondernemingen die gemiddeld meer dan vijftig, maar minder dan honderd personeelsleden tewerkstellen, de OR weliswaar dient te worden opgericht, maar niet dient te worden verkozen, alsook dat de verkozenen in het CPBW het mandaat van leden van de OR uitoefenen, een legitieme doelstelling na. De bedoeling was immers om het aantal tegen ontslag beschermde werknemers in kleinere ondernemingen te beperken. Aldus zou hij hebben getracht verschillende bekommernissen te verzoenen, te weten de bevordering van de informatie en consultatie via de werknemersvertegenwoordiging in de OR en de beperking van het aantal beschermde werknemers, vooral in kleinere ondernemingen. De Ministerraad wijst erop dat de aparte vertegenwoordiging voor kaderleden op zich al tot gevolg had dat het aantal beschermde werknemers toenam.

A.17.2. De Ministerraad zet uiteen dat de afzonderlijke vertegenwoordiging van kaderleden in de OR er is gekomen omdat de wetgever erkende dat de kaderleden ook eigen specifieke belangen hadden die op ondernemingsniveau moesten worden behartigd. Hij heeft het evenwel niet nodig geacht die uitzondering op de basisregel dat kaderleden bedienden zijn, door te trekken naar de situatie van de kleinere onderneming.

A.17.3. De ontstentenis van een gewaarborgde vertegenwoordiging van de kaderleden in de OR van ondernemingen die gemiddeld meer dan vijftig, maar minder dan honderd personeelsleden tewerkstellen, is volgens de Ministerraad redelijkerwijze verantwoord en proportioneel ten aanzien van de nagestreefde doelstelling.

De regeling die erin bestaat dat in dergelijke ondernemingen de verkozenen in het CPBW tevens de leden van de OR zijn, kan worden verklaard door de wil om het aantal beschermde personeelsleden niet te doen oplopen. Aan die doelstelling ligt nog een andere legitieme doelstelling ten gronde, namelijk het waarborgen van de concurrentiekracht van kleine ondernemingen. Het vermijden van een aparte verkiezing voor een ondernemingsraad vermijdt overigens de bijkomende administratieve last die bij een verkiezing komt kijken.

In dergelijk kleine ondernemingen zouden slechts weinig kaderleden werken en zouden zij dicht bij de werkgever staan, zodat zij hun informatie doorgaans uit eerste hand krijgen, ook indien zij niet in een vertegenwoordigend orgaan zitting nemen. In de ondernemingen waarin meer dan vijftien kaderleden werken, op een totaal van vijftig tot negennegentig werknemers, zouden zij overigens probleemloos in het CPBW kunnen worden verkozen op de lijsten van de bedienden.

A.18. De verzoekende partijen beklemtonen dat zij niet vragen om bijkomende sociale verkiezingen in de ondernemingen die meer dan vijftig, maar minder dan honderd werknemers tewerkstellen. Zij vragen enkel om een gewaarborgde vertegenwoordiging in de niet-verkozen OR. Het zou tot de opportuniteitsmarge van de wetgever behoren om te bepalen hoe dit dient te worden gerealiseerd. Om dezelfde reden zou de stelling van de Ministerraad dat een gewaarborgde vertegenwoordiging van kaderleden het aantal beschermde mandaten doet stijgen, naast de kwestie zijn : die gewaarborgde vertegenwoordiging moet immers niet noodzakelijk gepaard gaan met een verhoging van het aantal vertegenwoordigers. Zelfs indien men zou kiezen voor een verhoging, zou die keuze volgens de verzoekende partijen geen negatieve impact hebben op de concurrentiekracht van de desbetreffende ondernemingen.

Ten aanzien van het tweede onderdeel

A.19. In het tweede onderdeel beroepen de verzoekende partijen zich op artikel 23 van de Grondwet. Het recht op informatie, overleg en collectief onderhandelen dat door die bepaling wordt gewaarborgd, zou volgens hen moeten toekomen aan alle personeelscategorieën. Het recht op informatie zou een scharnierfunctie hebben ten aanzien van de andere rechten van werknemers, zodat het van belang is dit te kunnen uitoefenen teneinde de positie van de kaderleden te bepalen.

A.20. Volgens de Ministerraad heeft het recht op collectief onderhandelen niets te maken met de bestreden bepalingen. Die term zou zijn gereserveerd voor het cao-overleg tussen representatieve werkgeversorganisaties en representatieve werknemersorganisaties. Voor het overige zou het tweede onderdeel samenvallen met het eerste.

Ten aanzien van het derde onderdeel

A.21. In het derde onderdeel beroepen de verzoekende partijen zich op de artikelen 6, 21 en 36 van het Herziane Europees Sociaal Handvest, in samenhang gelezen met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. De wetgever zou in strijd met die bepalingen hebben gehandeld door de kaderleden als personeelscategorie niet rechtstreeks deel te laten nemen aan het sociaal overleg in de OR, voor zover deze niet door middel van verkiezingen wordt samengesteld.

A.22. Volgens de Ministerraad heeft het recht op collectief onderhandelen niets te maken met de bestreden bepalingen. Die term zou zijn gereserveerd voor het cao-overleg tussen representatieve werkgeversorganisaties en representatieve werknemersorganisaties. Voor het overige zou het derde onderdeel samenvallen met het eerste.

Ten aanzien van het vierde onderdeel

A.23. In het vierde onderdeel beroepen de verzoekende partijen zich op de artikelen 2 en 5 van het binnen de Internationale Arbeidsorganisatie gesloten Verdrag nr. 154 van 19 juni 1981 betreffende de bevordering van het collectief onderhandelen, in samenhang gelezen met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. De wetgever zou in strijd met die bepalingen gehandeld hebben door de kaderleden als personeelscategorie niet rechtstreeks deel te laten nemen aan het sociaal overleg in de OR, voor zover deze niet door middel van verkiezingen wordt samengesteld.

A.24. Volgens de Ministerraad heeft het recht op collectief onderhandelen niets te maken met de bestreden bepalingen. Die term zou zijn gereserveerd voor het cao-overleg tussen representatieve werkgeversorganisaties en representatieve werknemersorganisaties. Voor het overige zou het vierde onderdeel samenvallen met het eerste.

Wat het handhaven van de gevolgen betreft

A.25. In ondergeschikte orde verzoekt de Ministerraad het Hof om, indien het een schending zou vaststellen, met toepassing van artikel 8, tweede lid, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof de gevolgen van de vernietigde bepalingen te handhaven tot de aanstelling van de bij de volgende sociale verkiezingen - die naar alle waarschijnlijkheid zullen plaatsvinden in 2016 - verkozen kandidaten.

A.26. De verzoekers verzetten zich tegen de handhaving van de gevolgen van de vernietigde bepalingen. Het zou immers niet verantwoord zijn dat er opnieuw sociale verkiezingen zouden worden gehouden volgens de thans geldende regelgeving, die de kaderleden zou discrimineren.

- B -

Wat de bestreden bepalingen betreft

B.1.1. Krachtens artikel 21, § 1, van de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven (hierna : Wet Organisatie Bedrijfsleven) en artikel 58 van de wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk (hierna : Welzijnswet) moeten de ondernemingsraad (hierna : OR) en het comité voor preventie en bescherming op het werk (hierna : CPBW) om de vier jaar worden verkozen.

Beide wetten schrijven voor dat de Koning de periode waarin de sociale verkiezingen moeten worden gehouden, alsook de procedure die daarbij moet worden gevolgd, bepaalt. Zo werden de sociale verkiezingen van 2004 geregeld bij het koninklijk besluit van 15 mei 2003 betreffende de ondernemingsraden en de comités voor preventie en bescherming op het werk.

In 2007 werd er evenwel voor gekozen de sociale verkiezingen van 2008 bij formele wet te regelen, omdat de toenmalige regering ontslagnemend was. De wetten van 4 december 2007 die de sociale verkiezingen van 2008 regelden, namen de regeling van het voormelde koninklijk besluit van 15 mei 2003 nagenoeg volledig over. Die wettelijke regeling beoogde dan ook geen afbreuk te doen aan de Wet Organisatie Bedrijfsleven, noch aan de Welzijnswet; in de parlementaire voorbereiding werd zelfs beklemtoond dat de betrokken wetten in samenhang moesten worden gelezen (*Parl. St., Kamer, 2007-2008, DOC 52-0257/001, pp. 5-7*). Omdat ook in 2011 de regering ontslagnemend was, werd ervoor gekozen ook de sociale verkiezingen van 2012 bij wet te regelen (*Parl. St., Kamer, 2010-2011, DOC 53-1614/001, p. 5*). Die wettelijke regeling is vervat in drie wetten van 28 juli 2012. De met het onderhavige beroep bestreden bepalingen maken deel uit van die wetten.

B.1.2. De wetgever beoogde met de drie wetten van 28 juli 2011 niet alleen de sociale verkiezingen van 2012 te regelen, maar ook een kader te bieden voor de sociale verkiezingen die nadien worden gehouden. Hij heeft daarom twee wetten uitgevaardigd die de wetten van 4 december 2007 wijzigen, alsook een nieuwe wet aangenomen.

De eerste wet is de wet van 28 juli 2011 tot wijziging van de wet van 4 december 2007 betreffende de sociale verkiezingen van het jaar 2008. Artikel 2 van die wet heeft de woorden « van het jaar 2008 geschrapt in het opschrift van de gewijzigde wet, die thans « wet betreffende de sociale verkiezingen » heet. Ook in diverse andere bepalingen van de gewijzigde wet zijn de woorden « van het jaar 2008 » geschrapt. Artikel 3 van de wet betreffende de sociale verkiezingen luidt thans als volgt :

« Deze wet is van toepassing op de instelling of de vernieuwing van de ondernemingsraden bedoeld bij de wet van 28 juli 2011 tot bepaling van de drempel van toepassing voor de instelling van de ondernemingsraden of de vernieuwing van hun leden ter gelegenheid van de sociale verkiezingen van het jaar 2012, alsook op de instelling of de vernieuwing van de comités voor preventie en bescherming op het werk. Ze is ook van toepassing op de werking van dezelfde organen ».

De tweede wet is de wet van 28 juli 2011 tot wijziging van de wet van 4 december 2007 tot regeling van de gerechtelijke beroepen ingesteld in het kader van de procedure aangaande de sociale verkiezingen van het jaar 2008. Artikel 2 van die wet heeft de woorden « van het jaar 2008 » geschrapt in het opschrift van de gewijzigde wet, die thans « wet tot regeling van de gerechtelijke beroepen ingesteld in het kader van de procedure aangaande de sociale verkiezingen » heet. Artikel 3 van de wijzigende wet schrapt de woorden « van het jaar 2008 » in diverse andere bepalingen van de gewijzigde wet. Artikel 2 van de gewijzigde wet luidt thans als volgt :

« Deze wet is enkel van toepassing op de gerechtelijke beroepen ingesteld in het kader van de procedures tot instelling of vernieuwing van inspraakorganen die onderworpen zijn aan de wet van 4 december 2007 betreffende de sociale verkiezingen ».

De derde wet is de wet van 28 juli 2011 tot bepaling van de drempel van toepassing voor de instelling van de ondernemingsraden of de vernieuwing van hun leden ter gelegenheid van de sociale verkiezingen van het jaar 2012. Hoewel het formeel om een nieuwe wet gaat, neemt zij de bepalingen van de wet van 8 november 2007 tot bepaling van de drempel van toepassing voor de instelling van de ondernemingsraden of de vernieuwing van hun leden ter gelegenheid van de sociale verkiezingen van het jaar 2008 nagenoeg letterlijk over.

B.1.3. Als gevolg van artikel 3 van de wet betreffende de sociale verkiezingen zijn de regelingen die waren aangenomen voor de sociale verkiezingen van 2008, van overeenkomstige toepassing op de sociale verkiezingen van 2012, behoudens een aantal

kleine wijzigingen. Het beroep is in de eerste plaats gericht tegen artikel 6, § 1, artikel 10, eerste lid, 4°, artikel 10, tweede lid, artikel 11, eerste lid, 3°, artikel 11, tweede lid, artikel 12, tweede lid, artikel 14, eerste lid, 6°, artikel 18, artikel 23, vierde lid, artikel 24, artikel 26, artikel 27, artikel 30, tweede lid, artikel 31, eerste lid, artikel 33, § 1, artikel 41, artikel 69 en artikel 86 van de wet betreffende de sociale verkiezingen, in de mate waarin zij door artikel 3 van de wet van 28 juli 2011 tot wijziging van de wet van 4 december 2007 betreffende de sociale verkiezingen van het jaar 2008 van toepassing worden verklaard op de sociale verkiezingen van 2012 en op alle toekomstige sociale verkiezingen.

B.1.4. Als gevolg van artikel 2 van de wet tot regeling van de gerechtelijke beroepen ingesteld in het kader van de procedure aangaande de sociale verkiezingen, zijn de bepalingen inzake gerechtelijke beroepen tegen de sociale verkiezingen die waren aangenomen voor de sociale verkiezingen van 2008, van overeenkomstige toepassing op de sociale verkiezingen van 2012, alsook op alle latere sociale verkiezingen. Het beroep is in de tweede plaats gericht tegen artikel 3, tweede lid, en tegen artikel 4, tweede lid, van de wet tot regeling van de gerechtelijke beroepen ingesteld in het kader van de procedure aangaande de sociale verkiezingen, in de mate waarin zij door de artikelen 2 en 3 van de wet van 28 juli 2011 tot wijziging van de wet van 4 december 2007 tot regeling van de gerechtelijke beroepen ingesteld in het kader van de procedure aangaande de sociale verkiezingen van het jaar 2008 van toepassing worden verklaard op de sociale verkiezingen van 2012 en op alle toekomstige sociale verkiezingen.

B.1.5. Ten derde is het beroep gericht tegen artikel 2, vierde lid, van de wet van 28 juli 2011 tot bepaling van de drempel van toepassing voor de instelling van de ondernemingsraden of de vernieuwing van hun leden ter gelegenheid van de sociale verkiezingen van het jaar 2012 (hierna : Drempelwet 2012).

B.1.6. Tot slot is het beroep gericht tegen alle andere bepalingen van de bestreden wetten waarvan de ongrondwettigheid zou voortvloeien uit de in het verzoekschrift aangevoerde middelen.

B.2.1. Krachtens artikel 6, § 1, en artikel 86 van de wet van 4 december 2007 betreffende de sociale verkiezingen en artikel 2 van de Drempelwet 2012 van 28 juli 2011 moet in alle ondernemingen die gewoonlijk gemiddeld ten minste honderd werknemers tewerkstellen, een OR worden verkozen.

In de ondernemingen waarin gewoonlijk gemiddeld ten minste vijftig werknemers, maar minder dan honderd werknemers tewerkgesteld zijn, moet weliswaar een OR worden opgericht, maar deze wordt niet verkozen : het mandaat van afgevaardigden in de OR wordt in die ondernemingen uitgeoefend door de personeelsafgevaardigden verkozen in het CPBW.

B.2.2. Krachtens artikel 18 van de wet van 4 december 2007 betreffende de sociale verkiezingen geschiedt de verkiezing van de arbeiders en de bedienden voor de verkiezing voor de OR steeds op afzonderlijke kiezerslijsten. Daarnaast beschikken de jeugdige werknemers over afzonderlijke kieslijsten, en bijgevolg een afzonderlijke vertegenwoordiging in de OR, indien de onderneming ten minste vijfentwintig jeugdige werknemers tewerkstelt. Indien de onderneming ten minste vijftien kaderleden tewerkstelt, worden ook de kaderleden op afzonderlijke kieslijsten verkozen, zodat ook zij beschikken over een afzonderlijke vertegenwoordiging in de OR.

Daarentegen worden de kaderleden krachtens dezelfde bepaling nooit op afzonderlijke kieslijsten verkozen voor de verkiezing van het CPBW. Voor dat comité bestaan enkel kieslijsten voor de arbeiders en de bedienden, alsook, in voorkomend geval, voor de jeugdige werknemers.

B.2.3. Uit een combinatie van de in B.2.1 en B.2.2 vermelde bepalingen volgt dat in ondernemingen waarin gewoonlijk gemiddeld ten minste vijftig werknemers, maar minder dan honderd werknemers zijn tewerkgesteld, de kaderleden, zelfs indien ze met meer dan vijftien zijn, niet beschikken over een afzonderlijke vertegenwoordiging in de OR, aangezien in die ondernemingen het CPBW zitting neemt als OR en de kaderleden niet over een afzonderlijke vertegenwoordiging in het CPBW beschikken.

B.3. De verzoekende partijen voelen zich op twee manieren gegriefd door de bestreden bepalingen. In hun eerste middel bestrijden zij het feit dat de kaderleden, in tegenstelling tot de arbeiders, de bedienden en de jeugdige werknemers, niet over een afzonderlijke vertegenwoordiging in het CPBW beschikken. In hun tweede middel bestrijden zij het feit dat kaderleden niet beschikken over een gewaarborgde vertegenwoordiging in de OR in ondernemingen waarin gewoonlijk gemiddeld ten minste vijftig werknemers, maar minder dan honderd werknemers zijn tewerkgesteld. Aangezien de tweede grief een gevolg is van de eerste, dienen beide middelen samen te worden onderzocht.

De verzoekende partijen voeren daarentegen geen middelen aan tegen de voorwaarde dat kaderleden hoe dan ook slechts recht hebben op een gewaarborgde vertegenwoordiging in de OR indien de onderneming ten minste vijftien kaderleden tewerkstelt.

Wat de ontvankelijkheid betreft

B.4.1. Het beroep is tijdig ingediend. Door bepalingen die initieel slechts van toepassing waren op de sociale verkiezingen van 2008, van toepassing te verklaren op de sociale verkiezingen van 2012, heeft de wetgever de materie van de sociale verkiezingen immers in haar geheel opnieuw geregeld. Dat de bepalingen die van toepassing zijn op de sociale verkiezingen van 2012 inhoudelijk in grote lijnen dezelfde zijn dan diegene die van toepassing waren op de sociale verkiezingen van 2008 en zelfs formeel in dezelfde wettelijke norm vervat blijven, doet daaraan geen afbreuk, aangezien de wetgever van 28 juli 2011 zich de inhoud van die oude bepalingen heeft toegeëigend.

B.4.2. De verzoekende partijen doen blijken van het rechtens vereiste belang bij de vernietiging van de bestreden bepalingen. De vernietiging van de bestreden bepalingen doet immers niet de vroegere stand van de wetgeving herleven, aangezien het toepassingsgebied daarvan beperkt was tot de sociale verkiezingen van 2008. Overigens zou het herstel van vroegere, voor de verzoekende partijen even nadelige bepalingen geen afbreuk doen aan hun belang bij de vernietiging van de bestreden bepalingen, aangezien die vernietiging de wetgever, zelfs wanneer de gevolgen van de vernietigde bepalingen zouden worden gehandhaafd, verplicht om de materie van de sociale verkiezingen opnieuw te onderzoeken

met het oog op het eventuele uitvaardigen van nieuwe wetgeving, die aan de door het Hof vastgestelde ongrondwettigheden tegemoetkomt.

Ook de omstandigheid dat de verzoekende partijen geen vordering tot schorsing hebben gekoppeld aan hun beroep, de omstandigheid dat zij niet tegen de voor hen even nadelige wetgeving tot regeling van de sociale verkiezingen van 2008 zijn opgekomen en de mogelijkheid dat het Hof de gevolgen van de bestreden bepalingen zou handhaven, doen geen afbreuk aan het belang dat de verzoekende partijen hebben om de vernietiging van de wetgeving op de sociale verkiezingen van 2012 te vorderen.

B.4.3. Om te voldoen aan de vereisten van artikel 6 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, moeten de middelen van het verzoekschrift te kennen geven welke van de regels waarvan het Hof de naleving waarborgt, zouden zijn geschonden, alsook welke de bepalingen zijn die deze regels zouden schenden, en uiteenzetten in welk opzicht die regels door de bedoelde bepalingen zouden zijn geschonden.

Die bepaling vereist derhalve dat de verzoekende partijen aangeven welke de artikelen zijn die volgens hen een schending uitmaken van de in de middelen uiteengezette normen waarvan het Hof de naleving verzekert.

In zoverre het beroep tot vernietiging is ingesteld tegen « alle andere artikelen waarvan de ongrondwettigheid zou voortvloeien uit de [door de verzoekende partijen] aangevoerde middelen », is de exceptie gegrond. Het Hof beperkt zijn onderzoek dan ook tot de in B.1.3 tot B.1.5 vermelde bepalingen.

B.4.4. Het Hof dient de omvang van het beroep tot vernietiging te bepalen aan de hand van de inhoud van het verzoekschrift, inzonderheid op basis van de uiteenzetting van de middelen. Het beperkt zijn onderzoek tot de bepalingen waarvan wordt uiteengezet in welk opzicht zij de in de middelen aangevoerde bepalingen zouden schenden.

Het beroep is bijgevolg onontvankelijk in zoverre het gericht is tegen de artikelen 2 en 3 van de wet van 28 juli 2011 tot wijziging van de wet van 4 december 2007 tot regeling van de gerechtelijke beroepen ingesteld in het kader van de procedure aangaande de sociale verkiezingen van het jaar 2008.

Ten gronde

B.5. De verzoekende partijen voeren aan dat de bestreden bepalingen de artikelen 10, 11 en 23 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met de artikelen 6, 21, 22, 29 en 36 van het Herziene Europees Sociaal Handvest en met de artikelen 2 en 5 van het binnen de Internationale Arbeidsorganisatie gesloten Verdrag nr. 154 van 19 juni 1981 betreffende de bevordering van het collectief onderhandelen, schenden.

De artikelen 6, 21, 22 en 29 van het op 3 mei 1996 Herziene Europees Sociaal Handvest bepalen :

« Artikel 6 - Recht op collectief onderhandelen

Teneinde de onbelemmerde uitoefening van het recht op collectief onderhandelen te waarborgen verbinden de Partijen zich :

1. paritair overleg tussen werknemers en werkgevers te bevorderen;
2. indien nodig en nuttig de totstandkoming van een procedure te bevorderen voor vrijwillige onderhandelingen tussen werkgevers of organisaties van werkgevers en organisaties van werknemers, met het oog op de bepaling van beloning en arbeidsvoorwaarden door middel van collectieve arbeidsovereenkomsten;
3. de instelling en toepassing van een doelmatige procedure voor bemiddeling en vrijwillige arbitrage inzake de beslechting van arbeidsgeschillen te bevorderen;

en erkennen :

4. het recht van werknemers en werkgevers op collectief optreden in gevallen van belangengeschillen, met inbegrip van het stakingsrecht, behoudens verplichtingen uit hoofde van reeds eerder gesloten collectieve arbeidsovereenkomsten.

[...]

Artikel 21 - Recht op informatie en overleg

Teneinde de onbelemmerde uitoefening te waarborgen van het recht van de werknemers op informatie en overleg binnen de onderneming verbinden de Partijen zich ertoe maatregelen te nemen of te bevorderen waardoor de werknemers of hun vertegenwoordigers, overeenkomstig de nationale wetgeving en praktijk, in staat worden gesteld om :

- a. regelmatig of te gelegener tijd op een begrijpelijke wijze te worden geïnformeerd over de economische en financiële toestand van de onderneming waarbij zij in dienst zijn, met dien

verstande dat de openbaarmaking van bepaalde informatie, waardoor de onderneming zou kunnen worden benadeeld, kan worden geweigerd of dat er kan worden geëist dat deze informatie vertrouwelijk wordt behandeld; en

b. tijdig te worden geraadpleegd over voorgestelde beslissingen die de belangen van werknemers aanzienlijk zouden kunnen beïnvloeden en met name over beslissingen die grote gevolgen zouden kunnen hebben voor de werkgelegenheid binnen de onderneming.

Artikel 22 - Recht deel te nemen aan de vaststelling en de verbetering van de werkomstandigheden en werkomgeving

Teneinde de onbelemmerde uitoefening te waarborgen van het recht van de werknemers deel te nemen aan de vaststelling en de verbetering van de werkomstandigheden en werkomgeving binnen de onderneming, verbinden de Partijen zich ertoe maatregelen te nemen of te bevorderen waardoor de werknemers of vertegenwoordigers, overeenkomstig de nationale wetgeving en praktijk, in staat worden gesteld bij te dragen tot :

a. de vaststelling en de verbetering van de werkomstandigheden, de werkindeling en de werkomgeving;

b. de bescherming van de gezondheid en de veiligheid binnen de onderneming;

c. de organisatie van sociale en sociaal-culturele diensten en voorzieningen binnen de onderneming;

d. toezicht op naleving van de voorschriften op deze gebieden.

[...]

Artikel 29 - Recht op informatie en op overleg bij procedures inzake collectief ontslag

Teneinde de onbelemmerde uitoefening te waarborgen van het recht van de werknemers om in geval van collectief ontslag te worden geïnformeerd en geraadpleegd, verbinden de Partijen zich ertoe ervoor te zorgen dat de werkgevers de werknemersvertegenwoordigers tijdig en voor het collectief ontslag informeren en raadplegen over de mogelijkheden om de collectieve ontslagen te voorkomen of het aantal ervan te beperken en de gevolgen ervan te verzachten, bijvoorbeeld door terug te vallen op sociale begeleidingsmaatregelen die in het bijzonder gericht zijn op de hulp bij de herplaatsing of bij de herinschakeling van de betrokken werknemers ».

Het Herziene Europees Sociaal Handvest bevat geen artikel 36. De door de verzoekende partijen als artikel 36 weergegeven bepaling is neergelegd in artikel E van deel V van dat Handvest, dat bepaalt :

« De door dit Handvest erkende rechten moeten gewaarborgd zijn zonder enig onderscheid dat is gebaseerd op ras, kleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of elke andere overtuiging, nationale of sociale herkomst, gezondheid, het behoren tot een nationale minderheid, de geboorte of op elke andere situatie ».

De artikelen 2 en 5 van het binnen de Internationale Arbeidsorganisatie gesloten Verdrag nr. 154 van 19 juni 1981 betreffende de bevordering van het collectief onderhandelen bepalen :

« Art. 2. Voor de toepassing van dit Verdrag wordt onder de term ‘ collectief onderhandelen ’ verstaan alle onderhandelingen die plaatsvinden tussen een werkgever, een groep werkgevers of een of meer werkgeversorganisaties enerzijds en een of meer werknemersorganisaties anderzijds, om :

- a) arbeids- en tewerkstellingsvoorwaarden vast te stellen; en/of
- b) betrekkingen tussen werkgevers en werknemers te regelen; en/of
- c) betrekkingen te regelen tussen werkgevers of hun organisaties en een of meer werknemersorganisaties.

[...]

Art. 5. 1. Teneinde collectief onderhandelen te bevorderen, dienen aan de nationale omstandigheden aangepaste maatregelen te worden getroffen.

2. De in het eerste lid van dit artikel bedoelde maatregelen dienen ten doel te hebben :

- a) dat collectief onderhandelen mogelijk wordt gemaakt voor alle werkgevers en alle categorieën van werknemers in de onder dit Verdrag vallende takken van economische bedrijvigheid;
- b) dat collectief onderhandelen geleidelijk wordt uitgebreid tot alle in artikel 2, letters a, b en c van dit Verdrag genoemde aangelegenheden;
- c) dat het tot stand komen van tussen organisaties van werkgevers en van werknemers overeengekomen procedureregels wordt aangemoedigd;
- d) dat collectief onderhandelen niet wordt belemmerd door het ontbreken, tekort schieten of niet passend zijn van regels inzake de te hanteren procedure;
- e) dat de organen en procedures voor het regelen van arbeidsgeschillen zo worden opgezet dat zij bijdragen tot de bevordering van collectief onderhandelen ».

B.6.1. De Wet Organisatie Bedrijfsleven bevatte tussen 1948 en 1985 geen onderscheid tussen de kaderleden en de overige bedienden. Dat onderscheid kwam er pas met de herstellwet van 22 januari 1985 houdende sociale bepalingen. Die wet paste in het kader van het economisch en financieel herstelbeleid dat de openbare financiën moest saneren, in het

bijzonder door het concurrentievermogen van de ondernemingen te vrijwaren (*Parl. St.*, Senaat, 1984-1985, nr. 757/1, pp. 1-2).

Hoofdstuk V (« Vertegenwoordiging van het kaderpersoneel ») van die wet beoogde deels tegemoet te komen aan een vraag die reeds gedurende ruim een decennium werd gesteld door de representatieve organisaties van het kaderpersoneel, namelijk om de inspraak van het kaderpersoneel in de ondernemingen te verhogen. De wetgever overwoog dat de specifieke belangenverdediging op het vlak van de onderneming het best geschiedt in het kader van de OR, dat de kaderleden, net zoals de bedienden en de arbeiders, werknemers zijn en dat de specifieke aanwezigheid van de kaderleden en hun inbreng in de OR het dynamisme van de inspraak zouden bevorderen (*Parl. St.*, Senaat, 1984-1985, nr. 757/1, pp. 49-50).

B.6.2. De wetgever diende die vertegenwoordiging van kaderleden evenwel te verzoenen met andere belangen : enerzijds, moest erover worden gwaakt dat die vertegenwoordiging niet inging tegen de hoofddoelstelling van de herstellwet, de bevordering van het concurrentievermogen van de ondernemingen, bijvoorbeeld doordat het aantal tegen ontslag beschermde personeelsleden, vooral in middelgrote ondernemingen, te hoog zou oplopen; anderzijds, moest een compromis worden bereikt tussen de sociale partners.

De werknemersorganisaties waren veeleer gewonnen voor een specifieke vertegenwoordiging van kaderleden, maar verzetten zich tegen de oprichting van een aparte structuur hiervoor en beklemtoonden dat de vertegenwoordiging van het kaderpersoneel evenmin als gevolg mocht hebben dat het aantal mandaten voor arbeiders, bedienden en jeugdige werknemers zou worden verminderd. De werkgeversorganisaties kantten zich volledig tegen enige specifieke vertegenwoordiging van het kaderpersoneel in de OR of in het comité voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing van de werkplaatsen, de voorloper van het CPBW. Zij eisten daarentegen dat het monopolie van de werknemersorganisaties inzake de vertegenwoordiging van het kaderpersoneel werd doorbroken. Tevens beklemtoonden zij dat een regeling ten behoeve van de kaderleden geen verhoging van het aantal tegen ontslag beschermde personen met zich mocht meebrengen.

B.6.3. Het door de wetgever uitgewerkte compromis kwam erop neer dat de kaderleden weliswaar een afzonderlijke vertegenwoordiging kregen, maar enkel in de OR, en dan nog slechts indien de onderneming ten minste vijftien kaderleden tewerkstelt. Ook werd bepaald

dat elke erkende organisatie van kaderleden, alsook individuele kaderleden, kandidaten kunnen voordragen, indien zij de steun genieten van ten minste tien procent van de kaderleden van de onderneming.

Voor de toepassing van die regeling wordt het begrip « kaderleden » door artikel 14, § 1, 3°, van de Wet Organisatie Bedrijfsleven gedefinieerd als « met uitsluiting van die welke deel uitmaken van het leidinggevend personeel in de zin van artikel 19, eerste lid, 2°, de bedienden, die in de onderneming een hogere functie uitoefenen, die in het algemeen voorbehouden wordt aan de houder van een diploma van een bepaald niveau of aan diegene die een evenwaardige beroepservaring heeft ». Volgens de wetgever was een soepele definitie vereist, omdat de kaderleden een heterogene categorie van werknemers zijn, *a fortiori* wanneer rekening wordt gehouden met de veranderlijke sociale en organisatorische realiteit in de ondernemingen. Die definitie moest volgens de wetgever worden geconcretiseerd door de rechtspraak van de arbeidsgerechten (*Parl. St.*, Senaat, 1984-1985, nr. 757/1, p. 51).

B.6.4. Ook de maatregel die inhoudt dat de OR niet meer moet worden verkozen in ondernemingen die gewoonlijk gemiddeld ten minste vijftig, maar minder dan honderd personeelsleden tewerkstellen, maar dat hun mandaat voortaan wordt uitgeoefend door de leden van het CPBW, vindt zijn oorsprong in de voormelde herstelwet. Hiermee wenste de wetgever, specifiek ten aanzien van die ondernemingen, het aantal tegen ontslag beschermde personen binnen de perken te houden.

B.7.1. De wetgever heeft geoordeeld dat, gelet op de specifieke plaats die de kaderleden innemen in een onderneming en gelet op de organisatie van hun belangen, zij afzonderlijk dienden te worden vertegenwoordigd in de OR.

Krachtens artikel 15 van de Wet Organisatie Bedrijfsleven is de OR bevoegd voor verschillende materies. Zo dient hij te zoeken naar maatregelen die de geest van samenwerking tussen het ondernemingshoofd en zijn personeel kunnen bevorderen. Ook beschikt de OR over het recht om op bepaalde tijdstippen economische en financiële informatie van het ondernemingshoofd te verkrijgen. Op het ondernemingshoofd rust de plicht om de OR te raadplegen over verschillende sociale materies, zoals het tewerkstellingsbeleid, de beroepsopleiding en -omscholing, de personeelsaangelegenheden en de wijziging van de arbeidsomstandigheden en -voorwaarden. De OR beschikt zelfs over een

beperkt medebeslissingsrecht inzake het arbeidsreglement en het beheer van maatschappelijke werken.

Het CPBW is daarentegen krachtens artikel 65 van de Welzijnswet bevoegd voor materies die betrekking hebben op het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk. Recentere wetgeving heeft het CPBW bijkomende bevoegdheden opgedragen, met name inzake pesten op het werk en inzake de psychosociale belasting veroorzaakt door het werk.

Krachtens artikel 65*bis* van de Welzijnswet is het CPBW, bij ontstentenis van een OR, bovendien bevoegd om de economische en financiële informatie te ontvangen die anders aan de OR zou worden meegedeeld. Krachtens artikel 65*decies* van dezelfde wet dient het CPBW, bij ontstentenis van een OR en een vakbondsafvaardiging, te worden geraadpleegd inzake nachtprestaties, collectief ontslag, de overdracht van de onderneming, de invoering van nieuwe technologieën en de invoering van nieuwe arbeidsregelingen. Die hypothesen kunnen zich slechts voordoen in ondernemingen die gewoonlijk gemiddeld minder dan honderd, maar ten minste vijftig personeelsleden tewerkstellen.

Door te oordelen dat de bevoegdheden van de OR een afzonderlijke vertegenwoordiging van kaderleden in de OR rechtvaardigen, terwijl inzake de bevoegdheden van het CPBW, die afzonderlijke vertegenwoordiging niet noodzakelijk is, omdat de positie van de kaderleden niet fundamenteel verschillend is van die van de andere bedienden, heeft de wetgever geen kennelijk onredelijke beslissing genomen.

B.7.2. De bestreden bepalingen hebben overigens geenszins als gevolg dat de kaderleden verstoken zijn van vertegenwoordiging in het CPBW. Uit de in B.6.3 vermelde definitie blijkt immers dat kaderleden bedienden zijn. Bijgevolg kunnen zij, telkens wanneer zij niet over eigen kieslijsten of een eigen kiescollege beschikken, opkomen en stemmen op de lijsten van de bedienden.

Bovendien vloeit uit een afwezigheid van kaderleden in het CPBW niet voort dat de belangen van het kaderpersoneel in dat orgaan niet aan bod komen. De personeelsvertegenwoordigers vertegenwoordigen immers niet alleen hun kiezers, maar alle personeelsleden van de onderneming.

B.8. Het feit dat de kaderleden niet beschikken over een afzonderlijke vertegenwoordiging in ondernemingen die gewoonlijk gemiddeld minder dan honderd, maar ten minste vijftig personeelsleden tewerkstellen, is een gevolg van de omstandigheid dat in die ondernemingen de OR niet wordt verkozen, maar dat de mandatarissen in het CPBW, waarin de kaderleden niet over een afzonderlijke vertegenwoordiging beschikken, zitting nemen als mandatarissen in de OR.

Indien een onderneming met een dergelijk personeelsbestand evenwel vijftien of meer kaderleden telt, zullen zij in de praktijk probleemloos worden verkozen op de lijsten van de bedienden, zodat doorgaans zowel in het CPBW als in de OR kaderleden zitting zullen nemen. Indien er toch geen kaderleden in die organen zitting nemen, rust op de vertegenwoordigers die er wel zitting nemen, de verplichting om ook de belangen van de kaderleden te behartigen.

B.9. Een toetsing van de bestreden bepalingen aan artikel 23 van de Grondwet, aan de artikelen 6, 21, 22, 29 en 36 van het Herziene Europees Sociaal Handvest en aan de artikelen 2 en 5 van het binnen de Internationale Arbeidsorganisatie gesloten Verdrag nr. 154 van 19 juni 1981 betreffende de bevordering van het collectief onderhandelen, in samenhang gelezen met de artikelen 10, 11 en 23 van de Grondwet, leidt niet tot een andere conclusie.

B.10. Er blijkt niet dat de wetgever een kennelijk onredelijke maatregel heeft genomen. Bijgevolg zijn de middelen niet gegrond.

Om die redenen,

het Hof

verwerpt het beroep.

Aldus uitgesproken in het Nederlands, het Frans en het Duits, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op de openbare terechtzitting van 14 november 2012.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

M. Bossuyt